

Historie slova na „N” (N-word)

Abychom pochopili sílu a dopad tohoto slova, musíme se vrátit do historie a položit si otázku: **Odkud se vzal rasismus?**

Kolonizace a vznik rasových kategorií

Od 15. století začaly evropské státy (Španělsko, Portugalsko, Francie, Belgie, Německo, Nizozemí a Anglie) kolonizovat země velké části světa. Kolonizace znamenala ovládnutí území, využívání zdrojů a často také násilné podrobení nebo zotročení místního obyvatelstva. Lidé z kolonizovaných oblastí byli unášeni, zotročováni a prodáváni jako majetek. Čím více zotročených lidí někdo vlastnil, tím větší bohatství a moc měl. Aby bylo možné takový systém udržet, bylo potřeba vytvořit ospravedlnění.

Z toho důvodu se začaly rodit nové klasifikace lidí, které populaci rozdělovaly do odlišných skupin (=ras) na základě fyzických rysů: např. barvy pleti, textury vlasů nebo i velikosti lebky. Začalo se prezentovat, že některé rasy jsou lepší než jiné. Vznikaly nové zákony, kde znělo, že černoši*černošky mohou být pokládáni*y za majetek, proto neměli*y stejná práva jako běloši. Dnes už ale víme, že biologické rasy neexistují – jsou to sociální konstrukty, vytvořené právě v období kolonialismu. (BBC 2025: Biological reality: What genetics has taught us about race)

Proč se tím zabýváme dnes?

Možná nás napadne otázka: když k tomu docházelo před staletími, proč to řešit?

Je to důležité proto, že současná společnost je výsledkem minulosti. Rasismus existuje i dnes, protože v minulosti se evropští kolonizátoři postavili do role nadřazených a vytvořili systémy, které tuto nadřazenost posilovaly. Evropané samozřejmě nebyli jedinými hladovými národy po moci a bohatství, je ale klíčové si uvědomovat, že důvod, proč se v diskuzích o rasismu soustředíme na Evropu je ten, že tak jak žijeme dnes, je odkazem evropského kolonialismu.

Anglie byla jedním z prvních států, který uzákonil bílou a černou rasu. V roce 1661 angličtí kolonizátoři vytvořili Barbados Slave Code (Barbadoský zákoník o otroctví), který stanovil, že pokud je člověk černochem může být vlastněn a nemá žádná lidská práva. Opravňoval tak bělochy, aby černochoy*černošky mohli legálně mučit a vraždit.

Tento zákon měl ale ještě jeden cíl: oddělit černé pracovníky od bílých, dát jim nižší status a zabránit spolupráci.

Příklad taktiky „rozděl a panuj“:

Když se lidé hádají mezi sebou o drobnosti, nevidí, kdo je skutečně utlačuje a kdo z jejich práce těží.

Představte si, že vy a devět vašich přátel pracujete v továrně na boty. Místo toho, abyste dostali y od zaměstnavatele zaplacen, dá vám pět párů bot a řekne vám, ať si to nějak rozdělíte mezi sebou. Začnete se mezi sebou hádat o tom, kdo si zaslouží víc, protože odvedli* y lepší práci. Zaměstnavatel tak odvrací pozornost od skutečného problému - že vás všechny měl zaplatit za odvedenou práci.*

Berlínská konference

V 80. letech 19. století se evropské státy začaly více zajímat o přímé ovládnutí Afriky a o její nerostné bohatství. Na Berlínské konferenci se 13 evropských velmocí dohodlo, jak si „rozdělí“ Afriku mezi sebe.

Nebyl pozván jediný zástupce Afriky.

Evropané nakreslili hranice podle svých potřeb, bez ohledu na etnické skupiny, jazyky nebo historické komunity. Tato nová hranice rozdělila celé národy i komunity, což má dopady dodnes. Obyvatelstvo Afriky však usilovně bojovalo za svobodu od kolonizátorů, proto je už v dnešní době většina afrických států nezávislá. Nelze však jednoduše vrátit věci do původního stavu. Hranice zůstaly tak, jak je určili kolonizátoři.

Proč rasismus stále existuje?

Rasismus má hluboké kořeny, které se vytvářely po staletí a předávaly se z generace na generaci. Lidé si na to zvykli a stalo se to součástí života a přesvědčení lidí. Samozřejmě, že se na odstranění rasismu pracuje, ale není to něco, čeho se můžeme ze dne na den zbavit.

Počátky snah o rovnoprávnost můžeme datovat k bojům za zrušení otroctví napříč britskými koloniemi ve 30. letech 19. století a napříč USA v 60. letech 19. století. Další můžeme připisovat Afroamerickému hnutí za občanská práva v 50.-60. letech 20. století.

Evropané si kolonialismem zajistili dost velký náskok nad ostatními, který se předává z generace na generaci. Co ten náskok zajistilo?

- vznik bílé nadřazenosti (white supremacy)
- krádež nerostného bohatství a zdrojů
- zotročování a zákaz vlastnit půdu či majetek
- nerovnoměrné šíření bohatství mezi generacemi
- potlačování a ničení původních kultur

Důležité je také podotknout, že když bylo zotročování lidí zrušeno, věci se nevrátily do starých kolejí. Nerovnosti se začaly prohlubovat. Lidé, kteří byli majiteli zotročených lidí, dostali reparace a kompenzace, zatímco nově svobodní lidé nikoliv.

Je rasismus a předsudek to stejné?

Předsudek je zjednodušený názor, který si náš mozek vytvoří na základě zkušeností nebo informací. Můžeme mít předsudek, že psi jsou přátelští nebo kočky samotářské. Není to pravda pro všechny – je to pouze zkratka. Můžeme mít předsudky i o lidech. Třeba o bílém Britovi. To ale ještě není rasismus.

Rasismus = předsudky + moc

Rasismus je to, co si může dovolit skupina s historickou a systémovou mocí dělat na základě svých předsudků.

Pokud jste běloch*běloška, může vás zranit, pokud o vás někdo smýšlí špatně kvůli barvě pleti. Může to být nespravedlivé a bolestivé.

Ale pořád je to předsudek, ne rasismus, protože na západě běloši nejsou historicky ani systémově znevýhodnění. Tento předsudek:

- neovlivní váš přístup ke vzdělání,
- neuzavře vám dveře k bydlení nebo práci,
- neohrozí vaši bezpečnost,
- není podporován institucemi.

U lidí z marginalizovaných skupin to funguje jinak – jejich předsudky mohou ovlivňovat celý jejich život, protože jsou propojené se systémovou nerovností.

Slovo na „N” (N-word)

Původně (v podobě negro) šlo o popisné slovo bez negativního významu. V 17. století, kdy se rozšířil obchod se zotročenými Afričany*Afričankami, se však z něj stalo úmyslně hanlivé slovo. Sloužilo jako označení pro lidi, které společnost nepovažovala za plnohodnotné. Byli s nimi zacházeno jako s majetkem.

Proto je toto slovo neoddělitelně spojeno s brutalitou, násilím a odlidštěním.

A to i dlouho po zrušení otroctví – například v Británii po druhé světové válce, kdy se tento výraz používal jako urážka proti lidem z Commonwealthu.

V roce 1964 použila britská politická kampaň v čele s Peterem Griffithsem slogan:

„If you want a -n-word- for a neighbour, vote Labour.“ (Pokud chcete mít za souseda -slovo na „N”-, volte labouristy“). Slogan obsahoval celé slovo.

Až do současnosti lidé jako labouristická poslankyně Diane Abbott popisují, jak jsou tímto výrazem opakovaně uráženi na veřejnosti i online.

Proč ho někteří černoši používají v hudbě?

V některých komunitách prošlo slovo tzv. resignifikací/reappropriací – lidé, na které bylo zaměřeno, si ho přivlastnili a používají ho jako výraz identity nebo vzájemného sesterství/bratrství. To ale neznamená, že jeho historická zátěž zmizela.

Proto platí: černoši*černošky ho mohou používat, běloši nikoliv.

Je to podobné, jako když si marginalizovaná skupina „vezme zpět“ slovo, které bylo používáno k jejímu ponižování. Není to však pozvánka, aby ho používal kdokoliv jiný.

Historie „Blackface”

První minstrelská představení byla uvedena v 30. letech 19. století v New Yorku bílými umělci s černě namalovanými tvářemi (většina z nich používala spálený korek nebo krém na boty) a roztrhaným oblečením, kteří napodobovali a parodovali zotročené Afričany na plantážích na jihu. Tato představení vykreslovala černochoy jako líné, nevzdělané, pověřivé, hypersexuální a náchylné ke krádežím a zbabělosti.

Thomas Dartmouth Rice, známý jako „otec minstrelů“, vytvořil v roce 1830 první populární postavu s černou tváří, „Jima Crowa“. V rámci svého sólového turné nosil Rice masku s černou tváří z vypáleného korku a otrhané oblečení, mluvil stereotypním černošským dialektem a předváděl karikaturní písně a tance, které se údajně naučil od zotročeného muže.

Po občanské válce (1865) se minstrelská vystoupení rozšířila hlavně ve městech na severu a středozápadě USA – v místech, kde bílé publikum nemělo mnoho skutečného kontaktu s Afroameričany. Proto pro ně tato karikaturní představení byla „jediným zdrojem informací“ o černých lidech.

Po zrušení otroctví rostla nenávist části bílého obyvatelstva. Stereotypy z minstrelských představení se střetly s realitou Afroameričanů, kteří požadovali občanská práva, práci a volební právo. Blackface tak sloužil jako nástroj k upevnění bílé nadřazenosti.

Nová média přenesla minstrelská vystoupení z jeviště do rozhlasu, televize a divadel a postupovala kulturou i v průběhu 20. století. Populární američtí herci*herečky, včetně Shirley Temple, Judy Garland a Mickey Rooney, si nasadili černé masky, čímž propojili minstrelská vystoupení napříč generacemi a učinili z černých masek rodinnou zábavu.

Postavy byly tak všudypřítomné, že dokonce i někteří černošští umělci si malovali obličej na černo. Byla to jediná možnost, jak mohli pracovat, protože bílé publikum nemělo zájem sledovat černošské herce v jiných rolích než v těch, kde se na jevišti chovali jako hlupáci.

Takové negativní zobrazení černochoů zanechalo škodlivé dědictví v populární kultuře, zejména v umění a zábavě. Minstrelské show byly obvykle jediným zobrazením života černochoů, které bílé publikum vidělo. Prezence zotročených Afričanů jako terče vtipů otupila bílé Američany vůči hrůzám otroctví. Představení také podporovala ponižující stereotypy o černoších, které pomáhaly potvrzovat představy bílých lidí o jejich nadřazenosti.

Blackface nebyl ale jen americký fenomén. Ve Velké Británii byl velmi rozšířený, zejména britském Music Hall (19.-20. století), ale i britské televizi v průběhu 60.-80. let 20. století (např. The Black and White Minstrel Show, který byl ve své době jedním z nejsledovanějších pořadů BBC a vysílal se téměř 20 let).

Ani Evropa se praktikám Blackface nevyhnula. Kupříkladu v Nizozemí se dodnes praktikuje Zwarte Piet (Černý Petr), jedná se o postavu pomocníka Svatého Mikuláše s černě natřenou tváří, velkými červenými rty a kudrnatou parukou. Vznikla v 19. století, v době, kdy Nizozemsko stále vlastnilo kolonie a kdy byli černí lidé běžně zobrazováni jako sluhové, komické postavičky nebo lidé „nižší hodnoty“.

Tato dvojice – bílý pán a černý pomocník – kopíruje mocenské hierarchie z období otroctví a kolonialismu. Pro mnoho lidí afro-nizozemského původu je proto tato tradice připomínkou odlidšťování, zesměšňování a nerovnosti.

Blackface tedy není „americký problém“ – je to evropský i západní kulturní fenomén, který dlouhodobě přispíval k odlidštění černých lidí a upevnění stereotypů.

ZDROJE:

D. The Black History Book: Big Ideas Simply Explained. Penguin Random House, 2021.
Boakye, J. Black, Listed. Dialogue Books, 2019.

Abdel-Magied, Y. Stand Up And Speak Out Against Racism. Walker Books, 2023.

www.bbc.com/future/article/20250417-biological-reality-what-genetics-has-taught-us-about-race

<https://www.bbc.com/news/stories-53749800>

<https://nmaahc.si.edu/explore/stories/blackface-birth-american-stereotype>

<https://edition.cnn.com/2019/02/02/us/racist-origins-of-blackface>

<https://www.bbc.co.uk/newsround/47218511>

<https://www.bbc.co.uk/programmes/b00nq9yt>